

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

века / Очерки экономической антропологии. – М., 1999. – 125 с.

7. Клименко В. Умови творчого розвитку особистості // Завуч. – 2003 р. – №33. – С. 11 – 14.

8. Лосева Н.М. Професійне самовдосконалення та особистісний розвиток педагога // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук, пр. – Київ – Запоріжжя, 2003. – Вип. 28. – С. 86 – 92.

9. Лосева Н.М. Самовдосконалення викладача: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, перероблене / Н.М. Лосева. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – 300 с.

10. Лосева Н.М. Способи та засоби само-реалізації особистості: філософсько-педагогічний аспект проблеми / Н.М. Лосева // Імідж сучасного педагога. Науково-практ. часопис. – 2004. – № 2 – 3 (41 – 42). – С. 65 – 69.

11. Мудрик А.В. Учитель: мастерство и вдохновение / А.В. Мудрик. – М.: Просвещение, 1986. – 160 с.

12. Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – С. 315 – 337.

13. Рындак В.Г., Мещерякова Л.В. Теоретические основы развития творческого потенциала учителя. – М.: Педагогический вестник, 1998. – 116 с.

Леся Колток, аспірантка кафедри методики викладання математики
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

Стаття присвячена науковому аналізу педагогічного дискурсу та шляхам реалізації його у вищій школі. Окреслено основні структурні елементи дискурсивної педагогіки, розглянуто достатньо відомі та апробовані методи навчання, які широко застосовуються у навчально-виховному процесі педагогічних установ.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день цивілізація розвиненої соціальної демократії і високих технологій ключовим національним пріоритетом обирає модернізацію освітнього простору через різнобічний розвиток своїх громадян. Розкриття потенціалу особистості перестало бути справою лише ентузіастів-практиків, а перетворилося на одну з найважливіших складових державної політики [1].

Окреслена проблематика сприяла синтезу гуманоцентричних та соціоцентричних ідей, що зреалізувався в інноваційному підході до феноменології освіти, зокрема в поглибленому зацікавленні сучасної педагогіки вищої школи концептом “дискурс” та використанням його як освітньої технології.

Дискурс це спосіб діалогічно-аргументованої перевірки висловлювань, знань, позицій, цінностей, метою якого є досягнення значущого для всіх консенсусу, тобто взаєморозуміння. Навчальний процес, побудований на основі дискурсу, постає сьогодні одним з найефективніших засобів зміни його теперішньої низької соціальної ефективності. В рамках дискурсивної педагогіки можна виділи-

ти форми, методи, навчально-виховні стратегії, інноваційні концепції та технології. Їх розмаїття відображають новітні вітчизняні та зарубіжні психолого-педагогічні здобутки щодо дискурсивності, діалогізації навчання як провідного принципу освітнього процесу, забезпечення інтерсуб’єктивного, раціонального рівня досягнення знання та загальнолюдських цінностей [1; 2; 5].

Мета статті полягає в розкритті типологічних особливостей реалізації педагогічного дискурсу у сучасній вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Безперечно, лише толерантне ставлення до різних поглядів, перегляд категоріальних оцінок незвичного і звичайного має стати базисною оцінкою та запорукою розв’язання основних суперечностей у педагогіці, навчальному процесі та освітянській сфері взагалі. З цього приводу досить слушними є наукові позиції, в яких відзначається, що плюралістичний характер того чи іншого підходу полягає не в одночасному застосуванні суттєво різних підходів, а в готовності переходити від одного типу інтерпретації до іншого. Орієнтація на взаєморозуміння та взаємоповагу зумовлює формування полілогі-

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

чної культури. Культура полілогу, діалогічної взаємодії та дискурсивності суб'єктів навчальної діяльності має існувати на рівні міжособистісного та професійного спілкування в системі освіти [1; 3; 4].

Вважаємо, що однією із суттєвих ознак демократизації життя суспільства є перехід від повчального монологу до дискурсу з реальним чи уявним опонентом, розвиток еристики (мистецтво вести полеміку). Не применшуючи значення монологічної форми, варто зазначити, що авторитарний монолог адміністративно-командної системи суперечив засадам демократизованого суспільного життя, яке будується на дискурсі в політиці, пропаганді, навчанні. Невміння вести демократичний, конструктивний дискурс призводить до протистояння сил у суспільстві.

Основними структурними елементами дискурсивної педагогіки є як уже достатньо відомі та апробовані методи навчання: дискусія, диспут, полеміка, бесіда-полілог, спір, так і новітні розробки.

На зміну традиційній дискусії і надміру інформації в добу швидкого розвитку техніки приходять більш результативні методи. Наведемо деякі з них, зокрема *метаплан*, тобто тиха дискусія або розмова-плакат. Полягає вона в тому, що під час наради (дискусії) її учасники спільними зусиллями створюють плакат, який стає графічним скороченням дискусії. Замість того, щоб брати участь у дискусії, вони записують свої думки щодо порушених питань на папері, заданої форми та кольору, у вигляді коротких речень. Різноманітні вислови групуються згідно з довільно прийнятими критеріями, і після впорядкування їх розміщують у таблиці. Цей метод можна використовувати як у малих, так і великих групах. Він не припускає суперечки не з теми, вживання неточних формулювань, натомість дає змогу взяти участь у дискусії неспівним і вразливим студентам або тим, які мають фізичні вади, що створюють перешкоду в спілкуванні з іншими. Під час обговорення ідей щодо розв'язання проблеми всі учасники можуть зосередитися на темі у візуальному супроводі. Використання метаплану не тільки підсилює активність учнів, але й формує серед молоді, яка бере участь у дискусії, повагу до думки інших, відчуття співпраці, а також показує можливість розв'язання проблем завдяки аргументованості своєї позиції, та суб'єктивному простору учасників метаплану.

Іншим методом, який має подібні позитивні сторони і будується на комунікативній взаємодії, є *мозковий шторм* (*брейн-штормінг*). Суть його – це кількість вербальних і записаних ідей без

будь-якої спроби їх оцінки. Йдеться про те, що студенти повинні мислити вголос, не чекаючи, аж доки їхні вислови складуться в логічну та послідовну єдність. Це дає можливість студентам швидко накопичити багато конкурентних підходів, які взаємодоповнюються і розв'язують проблеми. Цей метод належить до дидактичних ігор, знайомих також під іншими назвами: фабрика ідей, біржа ідей, ярмарок ідей. Час тривання "шторму" лімітований, а всі ідеї учасників записуються на папері або на плівку. Після цього проводиться спільна дискусія.

Позитивний результат в активізації пізнавальної діяльності студентів дає проведення семінарських занять у формі *творчого диспуту*. Диспут не є самоціллю, він розв'язує два основні завдання: дидактичне і виховне. Розв'язання дидактичного, чи навчального завдання дає можливість виявити різницю в розумінні і засвоєнні теми студентами і в ході диспуту виявити істину чи встановити консенсус. Виховна функція диспуту полягає у тому, що студент не тільки вчиться дискутувати, сприймати інші погляди, а й формувати якості полеміста, толерантність у ставленні до протилежних позицій. Для того, щоб диспут відбувся, слід дотримуватися певних умов; передусім, питання для диспуту повинні бути скеровані на пояснення суті тих чи інших висловлювань, або теоретичних положень, на виявлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями і явищами, схожості і відмінності між ними, на доведення тих чи інших положень. Ці питання сприяють формуванню знань студентів, перетворенню їх на переконання, оскільки в суперечках пропонується не згадувати щось, а міркувати, шукати аргументи, докази своїм твердженням, і якщо студент довів свою точку зору, відстояв свої думки під час творчого диспуту, то вони найчастіше стають його переконаннями і стійко закріплюються в пам'яті.

Активність такого методу проведення занять значною мірою забезпечується також тісною взаємодією пам'яті і мислення.

Слід відзначити, що у більшості навчальних дисциплін можна виділити проблеми дискусійного характеру. На таких заняттях позитивний результат дає застосування інтелектуального змагання студентів, зміст якого можна умовно розділити на декілька складових. По-перше, важливе місце відводиться підготовчій роботі викладача, яка здійснюється ним заздалегідь до початку навчальних занять і включає: підготовку для студентів індивідуальних творчих завдань; розподіл кожного індивідуального творчого завдання на дві протилежні проблеми (наприклад, якісь сторони

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

політичних поглядів Платона позначаються знаком “плюс”, а якісь – знаком “мінус”); підготовку відповідей на кожну з цих проблем; визначення оцінок правильних відповідей студентів у балах (наприклад, 50 % правильних відповідей студентів на кожну із проблем оцінюється трьома балами; 70 – 80% – чотирма балами; 90 – 100% – п’ятьма балами).

По-друге, істотне значення має організаційна робота викладача зі студентами. Вона полягає у тому, що викладач видає студентам індивідуальні творчі завдання (за списком групи і з відповідними знаками “плюс” і “мінус”) і розподіляє студентську семінарську групу на дві підгрупи підтримки з присвоєнням їм відповідно знаків “плюс” і “мінус”.

У ході заняття студенти розподіляють аудиторну дошку на дві половини з присвоєнням їм відповідно знаків “плюс” та “мінус” і у скороченому вигляді на своїх половинах записують відповіді на поставлені проблеми і за чергою обґрунтовують їх в усній формі. У дискусії студентів-опонентів беруть участь члени підгруп їх підтримки.

Соціологічне опитування студентів груп, де застосовувався описаний вид семінарських занять, засвідчило їх зацікавленість у ньому. Крім цього, вони проявили кращі результати на екзамені порівняно зі студентами інших груп, де даний вид семінарських занять не застосовувався.

Покращує засвоєння знань метод проведення занять у формі “круглого столу”. “Круглий стіл” – це передусім перехресна бесіда учасників із поставленої проблеми, в ході якої відбувається з’ясування, уточнення, більш чітке усвідомлення окремих запитань і проблем. Веде таке заняття ведучий, або лідер, яким зазвичай є викладач чи призначений студент, а його співбесідниками-помічниками виступають три – п’ять студентів. Заняття у формі “круглого столу” починається з короткого вступного слова ведучого, в якому підкреслюється значення теми, її актуальність, визначається мета заняття, окреслюється характер проблем, висунутих для розгляду, обґрунтовується їх теоретична і практична значущість. Потім до бесіди залучаються інші учасники “круглого столу”.

Ведучий і його помічники виступають ініціаторами розмови, висловлюючи ті чи інші положення, свої точки зору з розглядуваного питання, коментуючи окремі факти, явища, процеси, доповнюючи один одного, ставлячи запитання, що вимагають уточнення або роз’яснень. Важливо створити таку обстановку на занятті, щоб студенти відчували себе рівноправними учасника-

ми “круглого столу”, могли б вільно ставити будь-якому запитання, відповідати на поставлені питання, висловлювати свою, можливо, суперечливу, точку зору, аргументувати і відстоювати її.

Серед пріоритетних напрямів дискурсивного оновлення навчального процесу у вищому навчальному закладі важлива роль належить методу *проблемної ситуації*. Проблемне навчання передбачає послідовні і цілеспрямовані пізнавальні завдання, які студенти розв’язують під керівництвом викладача і активно засвоюють нові знання. Використання теоретичних та експериментальних завдань само собою ще не робить навчання проблемним. Все залежить від того, наскільки викладачеві вдається надати цим завданням проблемного характеру і поєднувати проблемний підхід з іншими методичними підходами. Завдання стає пізнавальною проблемою, якщо воно потребує роздумів над проблемою, викликає у студентів пізнавальний інтерес, спирається на попередній досвід.

Як же досягти на занятті усвідомлення студентами суперечності, тобто створити проблемну ситуацію? Аналіз педагогічної теорії і практики дає можливість визначити основні способи і прийоми створення проблемних ситуацій:

1. Проблемна ситуація створюється в результаті ознайомлення студентів з різними трактуваннями одного і того ж явища, факту тощо.

2. Проблемна ситуація виникає тоді, коли студент стикається з новими практичними умовами використання наявних знань (виконання практичних робіт, написання доповідей тощо).

3. Умовою для виникнення проблемної ситуації є також суперечність між теоретично можливим способом розв’язання проблеми і практично досягнутим результатом виконання завдання та відсутністю його теоретичного обґрунтування. Процес аналізу проблемної ситуації і постановка проблеми передбачає насамперед усвідомлення студентами суперечності, тобто “бачення проблеми”. Щоб її сформулювати, слід виявити несумісні судження, суперечливі інформації і об’єднати їх запитанням, відповідь на яке прояснить цю суперечність.

На етапі побудови гіпотези процес розв’язання поставленої проблеми починається з актуалізації наявних знань і досвіду, використання яких у подібних ситуаціях приводило б до успіху. Неможливість розв’язання проблеми відомими способами спонукає до формулювання припущення, гіпотези про інші способи її розв’язання. Побудова гіпотези – кульмінаційний момент розв’язання проблеми, це своєрідний стрибок, перехід від того, що є, до того, чого немає.

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

Для доведення гіпотези формулюється завдання, яке може мати як теоретичне, так і практичне значення і використовуватися на заняттях чотирьох груп проблемно-пошукових методів:

1. Демонстраційне розв'язання проблеми викладачем – показовий проблемний виклад, демонстраційний експеримент;

2. Самостійна проблемно-пошукова діяльність студентів – студентське дослідження, навчальний експеримент розв'язання практичних і теоретичних проблем;

3. Колективна проблемно-пошукова діяльність студентів – навчальний диспут, дискусія, колективне дослідження;

4. Спільна проблемно-пошукова діяльність викладача і студентів – дискусія, продуктивний діалог, евристична бесіда, ділова гра.

Основна відмінність проблемного заняття від традиційного полягає у змісті і характері організації викладачем пізнавальної діяльності студентів, яка передбачає особливу взаємодію навчальних проблем, проблемних завдань і запитань.

Викладач може обирати один з багатьох імовірних варіантів проблемного навчання до особливостей власної педагогічної діяльності, індивідуальних можливостей студентів, рівня розвитку колективу, групи. З метою кращого сприйняття, усвідомлення та засвоєння навчального матеріалу важливим засобом посилення розумової активності студентів є вміла постановка проблеми, створення проблемної ситуації, в якій загострюється суперечність між наявними у студентів знаннями, способами дії та новими завданнями, для розв'язання яких набутого досвіду недостатньо. Шляхи розв'язання поставленої проблеми розкриває викладач. Але при цьому ставиться цілий ряд запитань або завдань для студентів, що залучає їх до розв'язання проблеми. Шляхом диспуту викладача зі студентами з'ясовується відповідь на поставлене завдання.

У змісті завдань конкретних фахових ситуацій одночасно утворюється проблемність прикладного характеру. Будь-яка ситуація і є свого роду проблема, яка завжди потребує шляхів її розв'язання. У даному випадку проблема має практичний характер, а шлях її розв'язання – теоретичний. Тобто, студент, оперуючи певними теоретичними знаннями, визначає варіанти розв'язання проблеми.

Проблемність у викладанні і суспільних, і природних наук, як свідчить педагогічна практика, є важливим засобом оптимізації навчання та виховання, що відповідає вимогам сучасної соціокультурної ситуації і є одним з надійних шляхів успішної реалізації методологічних принципів дискурсивної педагогіки у вищій школі.

Сучасне проблемне навчання має своїм завданням як постановку наукової чи пізнавальної проблеми, так і створення умов для її розв'язання. Це викликано тим, що процес пізнання здійснюється шляхом проб і помилок, має індивідуальний характер і залежить від досвіду суб'єкта пізнавальної діяльності [5].

Дискурс навколо проблемної ситуації як метод викладання привертає до себе все більшу увагу викладачів, оскільки він не лише забезпечує глибокі й міцні знання студентів, а і є не менш ефективним і в досягненні виховних цілей. Здобуті таким шляхом, а не тільки повідомлені викладачами знання, стають передусім переконаннями студентів. В умовах проблемного навчання процес засвоєння знань є не лише інтелектуальним, а стає особистісним. Саме тому він дає можливість злити воедино навчання і виховання: засвоєння студентами знань і формування їх світогляду.

Особливістю і актуальністю цього методу є розв'язання студентами і викладачами питань, поставлених проблемною ситуацією в науці, або тих, які викладачі планомірно порушують перед студентами згідно з логікою навчального процесу.

Методологічною основою проблемного методу є діалектика, розкриття світоглядних та методологічних питань науки. Тому воно сприяє формуванню особистості студента, його діалектичного світогляду і абстрактного мислення.

Принциповим положенням концепції проблемного методу (у порівнянні з пояснювально-ілюстративним, інформаційним навчанням) є те, що процес пізнання здійснюється в цьому разі як розв'язання проблеми, зумовленої проблемною ситуацією в науці і поставленою викладачем перед студентами логікою навчального процесу. Цей процес здійснюється, з одного боку, в умовах персональної самостійності та активності мислення студентів, а з іншого, шляхом їх комунікації. Однією з особливостей проблемного навчання є розвиток абстрактного мислення студентів через подолання (зняття) діалектичних суперечностей.

Завдання проблемного методу навчання не лише дати відповідь на питання, як викладати, або як вивчати ту чи іншу дисципліну, а й як самостійно вчитися, здійснювати наукові дослідження, кваліфіковано вести творчі пошуки і знаходити оптимальні рішення, прогнозувати розвиток суспільства, науки, техніки і виробництва. Проблемний метод – це процес взаємозв'язку і взаємодії викладача та студентів. Від викладача вона вимагає конкретних і глибоких знань навчальної дисципліни, методики проблемного навчання, а від

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

студентів – методики самостійного опрацювання матеріалу.

Одночасно проблемність виступає як основний принцип різноманітних активних форм і методів навчання (аналіз конкретних ситуацій, творчі індивідуальні завдання та практикуми, “ділові ігри” тощо).

Рольова гра – метод активного соціального навчання, який найактивніше використовують під час тренінгів. Особливість цього методу полягає в імпровізованому розігруванні учасниками гри різних ролей у заданій проблемній ситуації.

Підтримка творчої активності повинна полягати у створенні одноманітного, інтегрального ситуаційного ланцюга для роздумів, дій і переживань студентів. Цьому слугують різні форми ситуативних методів, особливо дидактичні ігри. Гра дає можливість розвивати самостійну активність студента у контакті з об’єктом пізнання. Спеціально створюється ситуація, яка спирається на опис фактів і процесів, у якій особи, які вчаться, змагаються між собою в рамках встановлених правил гри. Цей метод охоплює як різного роду інсценізації, так і операційні ігри, які є практичними заняттями. Їх спільною рисою є елемент змагання і випробування. Розрізняють такі ігри: турніри, ігри з використанням дошки, ситуаційні, інсценізаційні.

Ділова гра – це своєрідна система відтворення управлінських процесів, які мали місце в минулому або можливі в майбутньому, в результаті якої встановлюється зв’язок і закономірність взаємодії існуючих методів пошуку рішень на результат виробництва в даний час і на перспективу. В діловій грі синтезуються ознаки методу аналізу конкретних ситуацій і ролевих ігор. До того ж у діловій грі ігровим комплексом є певна фахова ситуація, яка може трапитися з молодими спеціалістами після закінчення навчального закладу. До початку проведення ділової гри студенти вивчають існуючу з цього приводу інформаційну базу, наприклад, законодавчі акти, нормативні документи, організаційні питання (проведення навчання, інструктажів, контроль). Студенти знайомляться з об’єктом ігрового моделювання, вхідними даними, ігровою ситуацією, функціями учасників гри, правилами і методикою її проведення, а також з системою оцінювання, функціями експертної групи.

Далі студентам повідомляється порядок проведення гри:

- провести загальний аналіз ситуації;
- встановити причини, які призвели до такого стану з урахуванням усіх обставин ситуації;
- підготувати варіанти обґрунтування колек-

тивного розв’язку цієї ситуації; запропонувати свій варіант заходів, який виключив би повторення подібних ситуацій в майбутньому;

- обговорити варіанти прийнятих рішень.

Викладач є керівником гри, який приймає або не приймає запропоновані рішення.

Висновки. Здійснений нами теоретичний аналіз окресленої проблематики засвідчив, що при виборі активних методів важливу роль відіграють наступність у навчанні, індивідуальність викладача і підготовка колективу групи. Підготовку групи треба починати заздалегідь, бажано мінімум за тиждень. Для надання заняттю форми змагання група студентів ділиться на команди і призначаються капітани, які є ведучими гравцями і виконують диспетчерські функції.

Комплексне використання проблемних, імітаційних, модульних технологій навчання сприяє формуванню у студентів вмінь осмислено аналізувати технологічні процеси, виявляти причини випуску нестандартної продукції та розробляти заходи щодо їх усунення.

Загалом, реалізація ігрової методики суттєво збільшує рівень сформованості педагогічних умінь у студентів, сприяє вихованню у них позитивного ставлення до професії.

Дискурсивна педагогіка враховує не лише необхідність забезпечення світоглядних проблем сучасного студентства, а й сприяє засвоєнню ним комунікативної культури. Формування мовленнєвих умінь студентів буде успішним за умови функціонування системи мовленнєвої підготовки; моделювання оптимальних навчальних ситуацій з використанням різних ролевих ігор, які поєднують у собі технічну та емоційно особистісну сторони мовленнєвої підготовки; створення раціональних та емоційних передумов подальшого самовдосконалення мовленнєвої діяльності студентів з послідовною орієнтацією на актуалізацію професійних якостей. Як показало використання методів дискурсивної технології, ефективність застосування ролевої гри забезпечується врахуванням психологічних (наявність творчих, гуманних стосунків у навчальній групі), особистісних (відповідна спрямованість особистості тих, хто навчається) та методичних факторів, а значення ролевої гри за умови її органічного включення до системи мовленнєвої підготовки полягає в послідовній орієнтації студентів на вдосконалення своєї мовленнєвої діяльності як на компонент творчого професійного самовдосконалення.

1. Ковальчук В. Професійна та світоглядно-методологічна підготовка сучасного вчителя: модернізаційний аналіз. – Київ-Дрого-

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США

бич: Коло, 2004. – 264 с.

2. Комина Н.А. Педагогический диспут как единица обучения в профессиональной коммуникации / Н.А. Комина // Матер. науч.-прак. конф. “Рефлексия. Смысл. Герменевтика”, секц. Герменевтические способности учащихся, их формирование, педагогическая герменевтика. – М., 2004. – 213 с.

3. Кэган М.С. Мир общения: Проблема межсубъектных отношений. – М.: Политиз-

дат, 1988. – 319 с.

4. Петров Э.Б. Современные технологии обучения в высшей школе: учеб. пособ. / Э.Б. Петров, Л.Н. Раванская, Шаронова. – Харьков, 2005. – 178 с.

5. Карасик В.И. Характеристики педагогического дискурса / В.И. Карасик // Языковая личность: аспекты лингвистики и лингводидактики: Сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена, 1999. – С. 3 – 18.

Лариса Зав’ялова, аспірант кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США

У статті аналізуються теоретичні та практичні напрями удосконалення програм з підвищення кваліфікації вчителів середніх навчальних закладів США на різних історичних етапах.

Постановка проблеми. Швидкі темпи розвитку суспільства, процеси глобалізації та інформатизації, децентралізації та стандартизації поставили перед світовою освітою у цілому і українською зокрема багато проблем, розв’язання яких потребує негайних змін у проведенні освітянської політики формування вчителя нової якості, здатного до нестандартного мислення, критичного аналізу своєї діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць, в яких розкриваються проблеми якості педагогічної підготовки вчителів та забезпечення змістовного рівня їхньої неперервної освіти, дає підставу виділити такі напрями: особливості та складові педагогічної майстерності вчителя у США (Н. Лизунова, Р. Роман та ін.); підходи до організації навчального процесу в системі неперервної педагогічної освіти США (В.С. Дикань, Т.С. Кошманова, О.І. Пономарьова, Р.М. Роман, Т.Г. Чувакова та ін.); розвиток педагогічної освіти в США в різні історичні періоди (М. Бургін, Т. Кошманова, О. Ляшенко та ін.) тощо.

Мета статті. Відтак недостатньо висвітленим залишається визначення шляхів оптимізації процесу підвищення вчительської кваліфікації у США.

Тому в даній статті плануємо розглянути такі питання:

- стрижневі напрями удосконалення системи підвищення кваліфікації американських вчителів;
- суспільно-професійні вимоги до програм підвищення кваліфікації вчителів середніх навчальних закладів США.

Виклад основного матеріалу. В основу процесу підвищення кваліфікації вчителів середніх шкіл США закладено індивідуально-особистісний підхід. Відповідно до цього американські дослідники Т. Спьюмен, Л. Амістед, Ф. Фьюер, М. Баксдейл, Г. Райф пропонують таку класифікацію вчителів: “компетентний вчитель” і “видатний вчитель”. На їх думку, “видатний вчитель” володіє такими характеристиками: ентузіазм у роботі, ясність і доступність пояснень, грамотна організація підготовчого етапу і уміле проведення заняття, уміння організувати цикл заходів, пов’язаних зі стимулюванням інтересу до дисципліни, що вивчається, любов до свого предмету [8].

“Компетентний вчитель”, за їхнім дослідженням, – це учитель, який здатний встановити зв’язок між знанням і ситуацією з урахуванням суб’єктивного сенсу даної ситуації, що додається.

Серед інших характеристик “висококваліфікованого вчителя” називають: уміння враховувати інтереси учнів, гнучкість у структурі окремого заняття і курсу в цілому, орієнтація учнів на встановлення міжпредметних зв’язків, уміння стимулювати процес навчання [8].